

Het niveau van de Associate Degree: een beoordelingskader

In twee eerdere artikelen voor Expertise (nr. 7 en 9 in 2011) is ingegaan op de beoordeling van het afstuderen van bacheloropleidingen. In dit artikel leveren we een aanzet tot een beoordelingskader waarmee het gerealiseerd niveau van een Associate Degree (Ad) geborgd kan worden. Dit kader is tot stand gekomen op initiatief van het Leido, vanuit de landelijke werkgroep Kwaliteit.

Aanleiding

Na enkele jaren 'proefdraaien' is de Associate Degree nu per september 2013 verankerd in de wet. Daarmee zijn deze opleidingen zeker nog niet uitontwikkeld, er wordt nog volop gewerkt aan positionering en invulling. Eén van de vragen waarop nog geen scherp antwoord was, is welk 'gerealiseerd niveau' we van een Ad'er mogen verwachten. Hoe weet een opleiding nu zeker dat de afgestudeerden daadwerkelijk Ad-niveau beheersen en dat de 'meetlat' van de opleiding niet te praktisch (mbo) of te conceptueel (bachelor) is? Omdat de meeste opleidingen inmiddels afstudeerders hadden in studiejaar 2012-2013 was deze vraag bij enkele hogescholen acuut. In het gezamenlijk overleg dat door het Leido wordt verzorgd, is daarom besloten een beoordelingskader voor afstudeerwerk op te stellen. Parallel daaraan werkte de Hogeschool Rotterdam aan een kader. De auteurs hebben daarom deze taak gecombineerd en - met de feedback van de werkgroep en

medewerkers van de Hogeschool Rotterdam - in enkele maanden een kader opgeleverd. In dit artikel lichten we toe wat het resultaat is.

Kaders

De opgave om een beoordelingskader voor de Ad te maken lijkt wellicht eenvoudig. Het niveau zou immers ruwweg halverwege de ons bekende bacheloropleidingen liggen en er is een kader beschikbaar in de vorm van de Short-cycle Dublin descriptoren*. In de eerdere artikelen is echter al betoogd dat enerzijds de inhoudelijke competenties van bestaande opleidingen onvoldoende basis bieden voor een bepaling van Ad-niveau en anderzijds de Dublin descriptoren te algemeen zijn voor een scherpe beoordeling. In het opstellen van dit kader is daarom gekozen om zowel bestaande kaders, als docenten en het werkveld te raadplegen over wat een Ad'er in de beroepspraktijk moet kunnen. De gemeenschappelijkheid in

al deze bronnen hebben we geïnterpreteerd als de kern van het Ad-niveau. Deze kern hebben we gevat in descriptoren en indicatoren voor Ad-niveau. Dit resultaat kan een opleiding gebruiken om beoordelingscriteria voor het Ad-afstudeerniveau te bepalen.

In dit artikel vergelijken we het beoordelingskader van een Ad met het eerder in Expertise gepubliceerde beoordelingskader voor een bachelor. De vergelijking met de bachelor is gekozen, omdat het beeld van bachelorniveau bij velen bekend is en veel Ad-opleidingen zijn ontworpen op basis van het bachelorprogramma.

Typering van de Ad

Waar velen uit ervaring een goede indruk hebben wat van een bachelorstudent verwacht mag worden, is de ervaring met Ad-studenten nog beperkt in omvang en tijd. De typering van de Ad komt daarom deels tot stand door een vergelijking met de bachelor en met het mbo. Dat is ook wenselijk, deze afbakening draagt bij aan de positionering van de Ad ten opzichte van mbo en bachelor. Maar in zekere mate is er wel een eigenstandige typering van een Ad'er te geven. We zien de Ad'er als 'een professional die functioneert op tactisch niveau, die de schakel kan zijn tussen strategie en operatie en tevens de schakel tussen de interne operatie en de direct betrokken externen'.

De vorm van het afstuderen

Een opleiding kiest een passende toetsvorm voor afstuderen. Voor veel bacheloropleidingen is een opdracht en een onderzoeksrapport gebruikelijk. Voor het afstuderen van de Ad is dat mogelijk minder geschikt, omdat Ad meer gericht is op handelen in de beroepspraktijk. Meer passende vormen zijn bijvoorbeeld een praktijkopdracht getoetst in een portfolio-assessment of een proeve van bekwaamheid. Het beoordelingskader dat hier wordt gepresenteerd is niet afhankelijk van de gekozen vorm.

Het Ad-niveau

Het beoordelingskader is geordend in algemene categorieën, die te vertalen zijn naar de eigen opleiding. Deze vier categorieën zijn: kennisniveau, methodisch werken, communicatie en professioneel handelen. In alle kaders wordt het niveau getypeerd met een bepaald

kennisniveau. We kiezen hier voor een beschrijving die aansluit bij het kader van de commissie Franssen voor een hbo-bachelor.

Descriptoren Kennisniveau Bachelor

Brede professionalisering: actuele kennis die aansluit bij recente (wetenschappelijke) kennis, inzichten, concepten en onderzoeksresultaten, alsmede aan de in het beroepsprofiel geschetste (internationale) ontwikkelingen in het beroepenveld
(Wetenschappelijke) toepassing: de toepassing van beschikbare relevante (wetenschappelijke) inzichten, theorieën, concepten en onderzoeksresultaten.

Hier wordt een stevig niveau neergezet. Maar er is wel een onderscheid met het masterniveau en het doctorateniveau (promotie). Ter illustratie de typering van de niveaus van Ad tot doctorate zoals die als toelichting bij de Dublin-descriptoren is gegeven*.

Cycle	Knowledge and understanding:
Short Cycle (Ad)	Knowledge and understanding in a field of study that builds upon general secondary education and is typically at a level supported by advanced textbooks; such knowledge provides an underpinning for a field of work or vocation, personal development, and further studies to complete the first cycle.
1 (Bachelor)	[Is] supported by advanced text books [with] some aspects informed by knowledge at the forefront of their field of study.
2 (Master)	Provides a basis or opportunity for originality in developing or applying ideas often in a research context.
3 (Doctorate)	[Includes] a systematic understanding of their field of study and mastery of the methods of research associated with that field.

Van een Ad'er mag je verwachten dat die op de hoogte is van de theorie die beschreven is in de standaard literatuur voor dat vakgebied. Bijvoorbeeld de literatuur van de

* Naast de Dublin descriptoren short-cycle, hebben we het NLOF op niveau 5 en de kaders voor bachelorniveau van de commissies Franssen en Dunnewijk geraadpleegd.
* Het volledige document, inclusief alle gehanteerde kaders kunt u vinden op www.expho.nl.

eerste twee jaar van de bacheloropleiding, met als verschil dat de kennis voor de Ad meer is gerelateerd aan de beroepsuitoefening. Zo kent een Ad'er management in de zorg theorieën over leidinggeven aan een team, maar kennis over organisatieontwikkeling komt vooral bij de bacheloropleiding aan de orde. Dat is uitgewerkt in de onderstaande descriptor (waarin ook het 'toepassen van kennis en inzicht' uit de dublindescriptoren is betrokken).

Descriptor Kennisniveau Ad

Gerichte professionalisering: kennis op basis van standaard literatuur voor een specifiek vakgebied, alsmede actuele kennis van ontwikkelingen in het beroepenveld.

(Toepassing in de beroepspraktijk: de toepassing van relevante inzichten, theorieën, concepten binnen vraagstukken uit de beroepspraktijk.

Dan is de vraag waar dat kennisniveau uit blijkt. Bij deze descriptor zijn daarom indicatoren geformuleerd. Voor de bachelor gaan die over vakliteratuur en onderzoeksresultaten.

Indicatoren Kennisniveau bachelor

Kennis van theorie op basis van standaard vakliteratuur en relevante onderzoeksresultaten. Verantwoorde literatuurselectie, goede weergave van relevante theorie, correcte bronvermelding. Correcte toepassing van theorie. Actuele kennis van ontwikkelingen in het beroepenveld.

Voor de Ad ligt het accent sterker op de standaardliteratuur, het bestuderen van onderzoeksresultaten is niet zozeer aan de orde.

Indicatoren Kennisniveau Ad

Kennis van theorie op basis van standaard literatuur. Goede weergave van relevante theorie, correcte bronvermelding. Correcte toepassing van theorie. Kennis van ontwikkelingen in de beroepspraktijk.

Een opleiding kan dit algemene kennisniveau vakspecifiek maken op basis van het beroepsprofiel en de *body of knowledge* en *skills*.

Een tweede categorie die in de beschrijving van de verschillende niveaus naar voren komt, is het gebruik van een gestructureerde, *methodische aanpak*. Waar de bachelor zich baseert op inzichten die wetenschappelijk en/of in de praktijk van het vakgebied gevalideerd zijn, zal de Ad'er bij de aanpak van vraagstukken vooral gebruik maken van standaardmethoden en protocollen.

Descriptor Methodisch werken bachelor

Werkt volgens methoden die gevalideerd zijn in de wetenschap en/of in het beroepenveld.

Voor de bachelor wordt hier bijvoorbeeld gedoeld op de methoden van onderzoek. De Ad'er is geen zelfstandig onderzoeker, maar kan wel functioneren in de uitvoering van door anderen opgezet onderzoek. Bijvoorbeeld een pedagogisch-didactisch medewerker (Ad) op een kinderdagverblijf moet in staat zijn binnen een gegeven onderzoeksopzet goede observaties uit te voeren. Ook kan een Ad'er met een onderzoekende, kritische houding naar zijn eigen praktijk kijken en hierover een vraag stellen, wat voor een bachelor of master aanleiding kan zijn voor een onderzoek.

Descriptor Methodisch werken Ad

Werkt volgens standaard methoden die beschreven zijn voor het vakgebied en/of het beroepenveld, weet die flexibel toe te passen als de situatie dat vereist. Heeft een onderzoekende houding, kan desgewenst praticiperen in de uitvoering van onderzoek.

Voor de bachelor zijn de volgende indicatoren geformuleerd:

Indicatoren Methodisch werken bachelor

Context: schetst de relevante context en geeft aan hoe de opdracht daarin past. De vraagstelling komt voort uit de beroepspraktijk.

Probleemstelling: heldere analyse van het probleem in relatie tot de context, maar met een goede afbakening. Doelstelling en vraagstelling zijn zo geformuleerd, zodat achteraf is vast te stellen of het doel bereikt is en de vraag is beantwoord.

Keuze methode: maakt een gemotiveerde keuze voor een methode.

Uitvoering methode: planmatige aanpak, onafhankelijk denken, ideeën kunnen genereren. Voert de gekozen methode correct uit.

Resultaat: lost het probleem op, beantwoordt de vraagstelling. Kan oplossingen uitwerken en afwegen, consequenties en haalbaarheid nagaan (bijv. maatschappelijke gevolgen, kosten).

Als we de indicatoren voor de Ad uitwerken ligt het accent meer op het werken binnen de eigen context, volgens standaardmethoden, maar met een flexibele toepassing daarvan. Bijvoorbeeld een technisch engineer (Ad) hanteert bij het ontwerpen van machines het standaardproces én kan dit aanpassen als in de praktijk de vaste stappen niet kunnen worden gevolgd.

Indicatoren Methodisch werken Ad

Probleem: op basis van een praktijkprobleem in een gegeven context formuleert hij doelen en vragen. Doelstelling en vraagstelling zijn zo geformuleerd, dat achteraf is vast te stellen of het doel bereikt is en de vraag is beantwoord.

Aanpak: maakt een gemotiveerde keuze voor een standaardmethode en maakt deze passend op de context.

Uitvoering: planmatige, gestructureerde aanpak. Voert de gekozen methode correct uit. Resultaat: lost het probleem op, beantwoordt de vraagstelling. Kan oplossingen uitwerken, consequenties en haalbaarheid nagaan (bijv. gevolgen voor het werk, kosten).

Een derde categorie is de *communicatie*. Bij de bachelor denken we daar aan een stevige standaard in rapportage en aan het extern vertegenwoordigen van de organisatie in multidisciplinair verband.

Descriptor Communicatie bachelor

Communiqueert doelgericht en doelgroepgericht, op basis van in de context en beroepspraktijk geldende conventies.

Indicatoren Communicatie bachelor

Doelgericht: brengt helder over hoe vanuit de probleemstelling met behulp van theorie en methode een resultaat is bereikt dat aansluit op de probleemstelling.

Controleerbaar: geeft zoveel detail dat de kwaliteit van de verschillende onderdelen verifieerbaar is; *Presentatie:* tekst, verzorging en presentatie zijn adequaat.

Mondelinge verdediging: doel(groep)gericht en kwalitatief in orde, is in staat tot adequate beantwoording van vragen, laat inzicht en overzicht zien.

Adequate communicatie is uiteraard ook een relevante vereiste voor een Ad'er. Die communiceert vanuit de eigen context, met collega's en leidinggevendenden, maar ook met direct betrokken externen.

Zo kan een pedagogisch-educatief medewerker (Ad) op een kinderdagverblijf goed communiceren met ouders over het kind, maar spreekt niet met de wethouder over het kinderopvangbeleid.

Descriptor Communicatie Ad

Communiqueert doelgericht binnen de eigen werkomgeving en met direct betrokkenen (bijv. ouders, klanten), op basis van in de context en beroepspraktijk geldende conventies.

De indicatoren sluiten hierbij aan.

Indicatoren Communicatie Ad

Doelgericht: brengt de boodschap concreet helder en passend bij de context over.
Navolgbaar: geeft zoveel detail dat de kwaliteit van de verschillende onderdelen verifieerbaar is.
 Schriftelijke communicatie: tekst, verzorging en presentatie zijn adequaat.
Mondelinge communicatie: doel(groep)gericht en kwalitatief in orde, is in staat tot adequate beantwoording van vragen.

De Ad'er als professional

De Ad'er functioneert - evenals de hbo-bachelor - in een *beroepscontext* waar een *problematiek vanuit de praktijk* aan de orde is. In enkele kaders wordt ook de *reflectie* als kenmerk genoemd, het kritisch denken over zowel wat men aantreft in de context, als over het eigen handelen. Zowel de Ad'er als de bachelor zijn te typeren als 'beginnend beroepsbeoefenaar'. De Ad'er werkt zelfstandig, maar onder begeleiding en kan mede verantwoordelijk zijn voor het werk van anderen. Bachelors zijn weliswaar opgeleid voor een meer sturende rol, maar starten hun werkzame leven doorgaans in een vergelijkbare setting. De descriptor en indicatoren zijn daarom (vrijwel) gelijk.

Descriptor Professioneel handelen bachelor/Ad

Kan in een beroepsomgeving functioneren als beginnend beroepsbeoefenaar.

Indicatoren Professioneel handelen bachelor

Zelfstandigheid: voert onder begeleiding zelfstandig werk uit, neemt daarvoor de verantwoordelijkheid. Draagt gedeelde verantwoordelijkheid voor het werk van anderen.
Samenwerken: functioneert adequaat en collegiaal binnen een arbeidsorganisatie.
Reflectie: denkt kritisch na over zowel de aanwezige context als over de eigen werkwijze en de gevolgen daarvan.

Indicatoren Professioneel handelen Ad

Zelfstandigheid: voert onder begeleiding zelfstandig werk uit, neemt daarvoor de verantwoordelijkheid. Draagt gedeelde verantwoordelijkheid voor het werk van anderen.
Samenwerken: functioneert adequaat en collegiaal binnen een arbeidsorganisatie. Verbindt operatie en strategie.
Reflectie: denkt kritisch na over de eigen werkwijze en de gevolgen daarvan en stuurt op grond daarvan het handelen bij. Is zich bewust van de voortgaande ontwikkeling in beroep.

Zo kan de Ad'er management in de zorg een team mbo'ers aansturen als operationeel leidinggevende, terwijl het afdelingshoofd (Ba) zich bezig houdt met organisatiebrede processen.

Beoordelen

Dit kader legt de basis voor een beoordeling van het door een Ad-student gerealiseerd niveau. Voor een kwalitatief goede beoordeling is echter meer nodig.

Er moet vastgesteld worden hoe een cijfermatig oordeel wordt opgebouwd. Wij stellen voor dat geen van de vier onderdelen van dit kader als geheel onvoldoende mag zijn, maar dat niet alle individuele indicatoren voldoende hoeven te zijn.

Er kan behoefte zijn aan nadere detaillering van de indicatoren. Desgewenst kunnen hiervoor bijvoorbeeld 'Rubrics' worden opgesteld.

De examinatoren moeten in staat zijn tot een uniform inhoudelijk oordeel. Dat vereist een gemeenschappelijke 'taal' binnen een opleidingsteam. Dit kader levert hieraan een bijdrage, maar een training waarbij deze taal verder wordt ontwikkeld is zeer aan te bevelen.

Tenslotte

We hopen dat opleidingen met dit beoordelingskader voor een Ad de kwaliteit en beoordeling van het afstuderen kunnen versterken. We willen niet stellen dat met dit kader het laatste woord over het beoordelen van Ad'ers gezegd is. Daarom nodigen we u allen van harte uit om commentaar te leveren.

We danken de leden van de werkgroep Kwaliteit van het Leido en de betrokken medewerkers van de Hogeschool Rotterdam voor hun bijdrage aan dit kader.

Voor nadere toelichting, dialoog met uw team of een training kunt u contact met ons opnemen.

Marije Markus
Samara L&O

Marije van Vilsteren
Hogeschool Rotterdam

Martin Wiersma
EXPHO - Expertisecentrum Hoger Onderwijs

(*): Alle bronnen zijn beschikbaar via www.expho.nl, zie onder 'Kwaliteit' en 'Dossier Beoordeling Afstuderen'.

Bestuurskunde (EUR) start experimenteer- en leerplaats in Zomerhofkwartier

Het Zomerhofkwartier in Rotterdam-Noord de komende jaren versterken als plek voor innoveren, leren, creëren en verbinden. Met dat doel zijn de opleiding Bestuurskunde van de Erasmus Universiteit Rotterdam, vastgoedeigenaar Havensteder en Stipo een vijfjarig samenwerkingsverband aangegaan. Onlangs is daartoe een Memorandum of Understanding getekend. Bestuurskunde neemt 'ZoHo' in haar masterprogramma op als experimenteer- en leerplaats voor studenten. Jaarlijks zullen deze studenten zich inzetten voor Havensteder en andere partners in ZoHo. In september van elk jaar start een atelierprogramma waarin de studenten aan de slag gaan met belangrijke sociale en maatschappelijke vragen in ZoHo. Daarnaast krijgen zij zeker een keer per week college in het gebied. De opleiding Bestuurskunde krijgt een eigen fysieke plek in ZoHo. Het Zomerhofkwartier ligt in Rotterdam-Noord, tussen het centrum van de stad en de statige vooroorlogse stadswijken. Karakteristiek voor het gebied zijn de Hofbogen, het voormalige spoorviaduct. Vanaf februari zijn stageplaatsen bij verschillende partijen in het gebied beschikbaar, voor het eerst in februari 2014.

Experimenten met stedelijke ontwikkeling in 'ZoHo' bieden een uitgelezen mogelijkheid voor de opleiding

Bestuurskunde om de verbinding met de stad te versterken door middel van onderwijs en onderzoek. Het geeft studenten de kans om te leren denken en werken in een stedelijk gebied dat sterk in ontwikkeling is. Bestuurskundigen hebben de kans te experimenteren met alternatieve benaderingen voor sturing in complexe stedelijke systemen.

In ZoHo is het belangrijk om onderzoek te verrichten waar de stad om vraagt. Door samen te werken en te experimenteren met alternatieve benaderingen van stedelijke ontwikkelingen en sociaal beleid wordt het gebied geholpen en krijgen onderzoekers tegelijkertijd beter inzicht in welk beleid wel en niet werkt.

Partner Havensteder is een vastgoedeigenaar met veel onroerend goed het gebied in en rondom ZoHo. Ontwikkeling en versterking van het Zomerhofkwartier moet een bijdrage leveren aan de kwaliteit van het wonen in de aanpalende gebieden, aan de toekomstkansen voor het Zomerhofkwartier en aan de sociaal-economische positie in de stad. Op de lange termijn is de stad als geheel gebaat bij een beter Zomerhofkwartier.

Stipo, de andere partner, is de voortrekker van huurders en andere partijen in het Zomerhofkwartier. Stipo biedt in haar eigen kantoor fysiek ruimte voor kennisinstellingen om als medegebruiker te werken en bijeen te komen.
Bron: EUR